

Брюксел, 1 октомври 2021 г.
(OR. en)

12174/21

SOC 536
EMPL 390
EDUC 309
ECOFIN 887

БЕЛЕЖКА

От:	Комитета за социална закрила
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
Относно:	Основни социални предизвикателства: основни послания на КСЗ въз основа на годишния преглед на Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на социалната закрила — Одобряване

Приложено се изпращат на делегациите основните послания въз основа на годишния преглед на Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на социалната закрила и промените в политиките за социална закрила, финализирани от Комитета за социална закрила на 21 септември 2019 г., с оглед на тяхното одобряване от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси (EPSCO) на 15 октомври 2021 г.

Пълният доклад е поместен в док. 12174/21 ADD 1.

Приложените към настоящия доклад профили за отделните държави по Инструмента за наблюдение на резултатите в областта на социалната закрила се съдържат в док. 12174/21 ADD 2—4.

Основни послания

1. Въз основа на последните налични данни и информация и **в изпълнение на мандата си по член 160 от ДФЕС Комитетът за социална закрила (КСЗ) изготви за Съвета своя годишен преглед на социалното положение в ЕС и на развитието в областта на политиката в държавите членки.** Въз основа на това КСЗ изтъква изложените по-долу констатации и общи приоритети, от които следва да се ръководи подготвителната работа за Годишната стратегия за устойчив растеж за 2022 г.

Масовите социални подобрения в края на десетилетието, обхванато от стратегията „Европа 2020“, ...

2. **Преди избухването на пандемията от COVID-19 в началото на 2020 г. ЕС се намираше в период на стабилен икономически растеж и ръст на заетостта,** който да му даде възможност да се възстанови допълнително и дори да постигне напредък отвъд отрицателните последици от настъпилата през 2008—2009 г. финансова и икономическа криза, която почти съвпадна с началото на стратегията „Европа 2020“.
3. **През 2019 г. икономиката на ЕС продължи да се развива** и заетостта достигна най-високите регистрирани равнища, докато безработицата в ЕС, която представляваше 6,7%, се върна на равнища отпреди кризата от 2008 г.
4. Със силното нарастване на заетостта се подобри и финансовото положение на домакинствата в ЕС, както е видно от brutния располагаем доход на домакинствата, което доведе до **масово подобрение в много от другите показатели в социалната област.** Това включва намаляване на процента на тежките материални лишения, степента на прекомерните жилищни разходи и риска от бедност или социално изключване на цялото население и на децата в много държави членки. Въпреки това увеличаването на риска от бедност за хората, живеещи в (почти) безработни домакинства, и влошаването на дълбочината и устойчивостта на бедността в много държави членки показаха, че някои аспекти на социалното положение все още са значително по-лоши в сравнение с 2008 г.

5. **Макар броят на хората, изложени на риск от бедност или социално изключване**, да остава далеч по-висок от заложената в стратегията „Европа 2020“ цел за намаляване на бедността, той продължи да намалява, като през 2019 г. изложени на риск са били близо 10 милиона души по-малко в сравнение с 2008 г. (или близо 12 милиона по-малко, ако се изключи Обединеното кралство). Това се дължи главно на голямото намаление на броя на хората, изпитващи тежки материални лишения, и в по-малка степен на дела на хората, живеещи в (почти) безработни домакинства.

... бяха прекъснати от избухването на COVID-19

6. Масовите положителни промени в социалното положение бяха **прекъснати и тенденцията дори бе обърната от кризата, породена от избухването на COVID-19** и свързаните противоепидемични мерки, приети от държавите членки за борба с пандемията и защита на живота и поминъка на техните граждани.
7. **Различните ограничения на социалните и икономическите дейности нанесоха значителни щети на икономиката на ЕС.** БВП в Европа намаля с 6,0% за 2020 г. като цяло, въпреки силното възстановяване на европейската икономика през третото тримесечие на 2020 г., когато ограниченията бяха облекчени по време на лятото преди повторното им въвеждане с цел да се ограничи втората вълна от COVID-19.
8. През същия период **заетостта намаля умерено в сравнение със спада в икономическата дейност, като се сви с 1,5%** (което представлява приблизително 3 милиона по-малко заети лица) в сравнение с 2019 г. Този относително лек спад на заетостта се дължеше на големия принос на автоматичните стабилизатори и на масовото въвеждане на режим на работа при непълно работно време от държавите членки, някои от които с подкрепа от ЕС чрез *Европейския инструмент за временна подкрепа с цел смекчаване на рисковете от безработица при извънредни обстоятелства* (SURE) и други подобни мерки на трудовия пазар.

Системите за социална закрила са основният стабилизиращ фактор за доходите на домакинствата и за подпомагане на непрекъснатия достъп до социални услуги ...

9. Системите за социална закрила бяха основният стабилизиращ фактор за подпомагане на доходите на домакинствата, тъй като социалните обезщетения, които обхванаха и режима на работа при непълно работно време, изиграха важна роля за смекчаване на общия спад в доходите на домакинствата през 2020 г. Достъпът до системите за социална закрила често е бил временно облекчен, за да се повиши ефективността на системите за защита на лицата, загубили работата или доходите си. Това беше подкрепено в по-малка степен от корекциите на данъците върху дохода и имуществото и други бързо приети мерки на социалната политика.
10. Като илюстрация на това стабилизиращо въздействие, докато за медианните трудови доходи на населението в трудоспособна възраст (18—64 години) се счита, че са намалели със 7,2% в ЕС в сравнение с 2019 г., за медианните разполагаеми доходи на домакинствата, както и **неравенството по отношение на доходите като цяло и дела на лицата, изложени на риск от изпадане в бедност, се счита, че са останали стабилни до голяма степен** (съгласно Експресните оценки на Евростат за доходите през 2020 г.), макар и със значителни вариации между страните и възрастовите групи.

... и все пак настоящата криза засегна повече лицата във вече уязвимо положение.

11. Въпреки смекчаващата роля на системите за социална закрила **настоящата криза засегна по-силно уязвимите** – включително хората с несигурни или нестандартни форми на заетост; лицата с увреждания и потребности от дългосрочни грижи (както и лицата, полагащи грижи за тях); по-младите работници, които вероятно са свръхпредставени в сектори, засегнати по-тежко от мерките за социално дистанциране; семействата и децата в уязвимо положение; бездомните хора; мигрантите; и етническите малцинства. По-специално възрастните хора или лицата със здравословни проблеми са особено изложени на рисковете за здравето, породени от вируса COVID-19. Освен това жените, свръхпредставени в секторите на здравеопазването и социалните услуги от критично значение, и по-специално домакинствата с един родител, трябваше да се справят с увеличени отговорности и работно натоварване за полагане на грижи по време на кризата.

12. През 2021 г. въпреки някои подобрения в цялостното финансово положение на европейските домакинства, финансовите затруднения¹ продължават да са особено големи за тези с ниски доходи, което говори за това, че **финансовите последици от кризата продължават да се усещат много по-силно от тези в ниската част на разпределението на доходите**. Домакинствата с ниски доходи често са изправени пред повече трудности по време на пандемията, тъй като е по-вероятно те да живеят в пренаселени или лоши жилищни условия и да нямат достъп до интернет у дома.
13. Въпреки относително ограниченото въздействие на пандемията върху пенсионните системи в краткосрочен план, неравенството в доходите сред по-възрастните хора продължава да съществува, като неравенството между половете е все по-силно изразено с напредването на възрастта. След десетилетие на подобрения напредъкът при намаляването на риска от бедност или социално изключване на по-възрастните хора в ЕС е в застой.

Предстоящо развитие:

14. Последните прогнози² показват, че подобряването на здравната ситуация поради увеличаващия се обхват на ваксиниране и продължаващото облекчаване на ограничителните мерки представляват стимул за задвижването на европейските икономики, като се очаква БВП да нарасне с 4,8% през 2021 г. И въпреки че скоростта на възстановяване ще е различна в различните държави членки, **очаква се до края на 2022 г. всички държави членки да върнат своите показатели на равнищата от времето преди кризата**.
15. **Очаква се, че за заетостта ще е нужно повече време, за да се върне на равнищата от преди кризата**, тъй като е възможно да се стигне до увеличено работно време преди предприятията да започнат да наемат отново. В допълнение към скоростта на икономическото възстановяване перспективите за пазара на труда ще зависят и от момента на прекратяване на политическата подкрепа и от темпото, с което работниците се преразпределят между секторите и предприятията след пандемията и в контекста на екологичния и цифровия преход.
16. **Очаква се системите за социална закрила да останат под натиск в краткосрочен и средносрочен план**, предвид сложността на предизвикателствата и въздействието от кризата с COVID-19 върху най-уязвимите лица.

¹ Делът на домакинствата, които заявяват, че им се налага да „теглят от спестяванията си или да задлъжняват, за да посрещнат настоящите си разходи“.

² [Лятна икономическа прогноза — 2021 г.: Вдигането на мерките подпомага възстановяването | Европейска комисия \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/2021-04-29-economic-forecast_en)

В този контекст следва да бъдат взети предвид следните политически насоки:

17. За да се възстановят от кризата и да се подготвят по-добре за бъдещи извънредни ситуации, **държавите членки следва да продължат да степенуват по приоритет мерките за борба с бедността и социалното изключване, да работят за справяне с растящото неравенство по отношение на доходите, както и да увеличат устойчивостта на системите за социална закрила.** Националните ответни мерки следва да продължат да се съсредоточават върху положението на уязвимите и да включват механизми за тяхното подпомагане.
18. Следва да се увеличат усилията за предоставяне на **силна защита на минималните доходи, обвързана с достъп до висококачествени социални услуги и приобщаващи пазари на труда**, в съответствие с подхода за активно приобщаване и с оглед на водещата цел на ЕС относно бедността и социалното изключване. В този смисъл инвестициите в секторите на социалните и дългосрочните грижи и здравеопазването, както и в човешкия капитал, ще трябва да бъдат запазени или разширени при необходимост. Тези инвестиции ще подпомогнат възстановяването и ще допринесат за укрепването на автоматичните стабилизатори, като по този начин ще направят икономиките и обществата по-устойчиви на бъдещи кризи. За предоставянето на социални услуги организациите на социалната икономика могат да бъдат важен партньор за публичните органи.
19. Обхватът, прехвърляемостта, адекватността и прозрачността на правата на **социална закрила** следва да продължат да се разглеждат по структурен начин, като се вземат предвид и временните мерки, предприети в отговор на кризата. Препоръката на Съвета относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила³ следва да ръководи усилията на държавите членки. Държавите членки се насърчават да изпълняват ефективно националните планове, представени наскоро съгласно препоръката. Въздействието на плановете следва да бъде наблюдавано внимателно.
20. Продължава необходимостта от целенасочени усилия за подкрепа на **децата, изложени на риск от бедност или социално изключване**, което също е в съответствие с препоръката на Съвета за Европейска гаранция на децата⁴. Всеобхватните действия за насърчаване на равните възможности чрез предоставяне на набор от ключови услуги за деца в нужда могат да допринесат за прекъсване на предаването на бедността от поколение на поколение.

³ [Препоръка на Съвета относно достъпа на работниците и самостоятелно заетите лица до социална закрила \(2019/C 387/01\)](#)

⁴ [Препоръка на Съвета за създаване на Европейска гаранция за децата \(ЕС\) 2021/1004\)](#)

21. Социалното приобщаване на **лицата с увреждания** трябва да бъде засилено, в съответствие с *Европейската стратегия за хората с увреждания за периода 2021—2030 г.*⁵, чрез предоставянето на по-приобщаващо образование, подходящ достъп до качествено здравеопазване и дългосрочни грижи и активни политики по заетостта, адаптирани към техните нужди.
22. За социалното приобщаване на **мигрантите и бежанците** са необходими допълнителни усилия, което ще изисква интегриран подход, свързващ обучението и повишаването на уменията с възможностите за заетост, както и достъп до услуги, по-специално до здравеопазване и жилищно настаняване.
23. Необходими са също така структурни мерки за справяне с **бездомничеството и изключването от жилищно настаняване**. Тези мерки следва да се прилагат приоритетно чрез интегрирани подходи, съчетаващи превенция, бърз достъп до трайно жилищно настаняване и предоставяне на услуги за подкрепа. Изграждането на нови социални жилища или достъпът до помощ за жилищно настаняване следва да бъдат ускорени или подобрени, когато е необходимо. Ваксинационните планове на държавите членки следва да гарантират, че ще бъдат обхванати по подходящ начин хората, които живеят в приюти, и бездомниците без подслон. Потенциалът на Европейската платформа за борба с бездомничеството за засилване на сътрудничеството между различните заинтересовани страни, участващи в решаването на проблема, следва да се използва пълноценно.
24. В съответствие с констатациите на съвместния доклад на Комитета за социална закрила и Комисията от 2021 г. за адекватността на пенсиите⁶, акцентът трябва да продължи да е върху **дългосрочните предизвикателства, свързани с поддържането на адекватността и устойчивото финансиране на пенсиите** в контекста на застаряването на обществото и променящите се икономика и пазар на труда.
25. Държавите членки следва да продължат да предприемат **действия за удължаване на трудовия живот**. Усилията за адаптиране на пенсионната възраст или изискванията за кариера, обезщетенията или коефициентите на натрупване, за да се отрази нарастващата продължителност на живота, следва да бъдат допълнени със стратегии за активен живот на възрастните хора и гъвкави възможности за работа, включително възможността за съчетаване на пенсиите с трудови доходи.

⁵ [Стратегия за правата на хората с увреждания за периода 2021—2030 г.\(COM\(2021\) 101 final\)](#)

⁶ [Доклад за адекватността на пенсиите от 2021 г., изготвен съвместно от Комитета за социална закрила и Европейската комисия](#)

26. Необходими са постоянни усилия за **намаляване на разликата в пенсиите на мъжете и жените**, както и за осигуряване на адекватно покритие и възможности за натрупване на пенсионни права за **работниците с нестандартни форми на заетост и самостоятелно заетите лица**.
27. В областта на **здравеопазването** укрепването на устойчивостта, ефективността и достъпността на системите на здравеопазване следва да остане основен акцент в усилията на държавите членки. Кризата показва стойността на **силните защитни мрежи**, както и стратегическото значение на **ефикасната координация между социалните и здравните системи** за осигуряване на достъп до качествени грижи за всички.
28. Необходимо е отново да се постави акцент върху **профилактиката на заболяванията и промоцията на здравето**, както и върху подобряването на **предоставянето на първична медицинска помощ**. Това включва осигуряване на добре обучен и адекватно подпомаган **медицински персонал**.
29. Новаторските подходи при предоставянето на здравни грижи биха могли да допринесат за преодоляване на недостига на здравни работници. Смесеният подход, **допълващ физическото предоставяне на услуги с цифрови услуги**, може да спомогне за насърчаване на достъпа до качествено здравеопазване за всички. В същото време следва да се предостави допълнителна информация и подкрепа на лицата с ограничени цифрови умения и ограничен достъп до цифрова инфраструктура, за да се гарантира, че те не са изоставени.
30. Отвъд пандемията от COVID-19 и в съответствие с констатациите от съвместния доклад на Комитета за социална закрила и Комисията от 2021 г. относно дългосрочните грижи⁷ държавите членки трябва значително да увеличат усилията си за справяне със структурните предизвикателства във връзка с **дългосрочните грижи**. По-специално това означава да се гарантира наличието на висококачествени, финансово приемливи и достъпни услуги за дългосрочни грижи за всички нуждаещи се; справяне с предизвикателствата, свързани с работната сила, и подпомагане на лицата, полагащи дългосрочни грижи; както и укрепване на разходната ефективност на дългосрочните грижи във време на увеличаващо се търсене и намаляваща работна сила, включително като се оползотворява потенциалът на цифровизацията и се постави акцент върху превенцията.

⁷ [Доклад от 2021 г. за дългосрочните грижи, изготвен съвместно от Комитета за социална закрила и Европейската комисия](#)

31. **Мерките извън сферата на социалната политика** също следва да целят приоритетно подобряване на социалното положение в целия Съюз. Всички реформи, включително тези, насочени към екологичния и цифровия преход, трябва да отчитат социалните проблеми и проблемите в областта на заетостта. Оценките на разпределението на въздействието могат да помогнат за предотвратяване на неблагоприятни социални последици.
32. **Европейският стълб на социалните права** следва да продължи да насочва усилията по време на периода на възстановяване. Трите нови водещи цели на ЕС в Плана за действие на Европейския стълб на социалните права, които бяха приветствани от лидерите на ЕС в декларацията от Порто⁸ и които трябва да бъдат постигнати до края на десетилетието в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, следва да стимулират прилагането на стълба през следващите месеци и години. За тази цел държавите членки се приканват да определят амбициозни и реалистични национални цели, представляващи адекватен принос за постигането на целите на ЕС, като се вземат предвид националните обстоятелства.
33. Държавите членки следва да използват оптимално средствата, налични по линия на **Инструмента на Европейския съюз за възстановяване, както и увеличения бюджет на ЕС за периода 2021—2027 г.** По-специално следва да се използват полезните взаимодействия между опазването на климата и цифровизацията, от една страна, и инвестициите в социална инфраструктура и умения, от друга страна, като по този начин се допринася за справедлив преход. Средствата ще играят важна роля за подкрепата при възстановяването, като се предоставя финансиране по програми за рестартиране на икономиката и преодоляване на социалните последици от пандемията.
34. **Европейският семестър продължава да бъде ефективен координационен инструмент** за насърчаване на устойчив и приобщаващ икономически растеж, конкурентоспособност, заетост и адекватна социална закрила и социално приобщаване. Все така важно е да се запази балансът между временните целенасочени корекции, свързани със стартирането на Механизма за възстановяване и устойчивост, и първоначалната цел на семестъра. В този контекст **ролята на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси и неговите консултативни органи в процеса на европейския семестър следва да се запази** в съответствие с минали цикли на семестъра и при пълно прилагане на Договора (член 148 от ДФЕС) и съответните мандати на консултативните органи.

⁸ [Декларация от Порто \(Уебсайт на Съвета, 7 май 2021 г.\)](#)

- 35.** За да се укрепи социална Европа и да се подпомогне изпълнението на европейския стълб на социалните права на равнище ЕС и държави членки, при надлежно зачитане на съответните компетентности, **конструктивният диалог между институциите на ЕС, държавите членки, социалните партньори и организациите на гражданското общество трябва да бъде продължен.**
- 36.** Европейската комисия се приканва да вземе предвид гореизложените политически насоки при подготвителната работа по Годишната стратегия за устойчив растеж за 2022 г.
-